

O ceně guldineru vratislavského biskupa Jana V. Turza z roku 1508

Jaromír Indra

Historie mince

První zpráva o existenci mince se objevuje s největší pravděpodobností v práci M. Gottfrieda Dewerdecka¹. Minci, kterou v době psaní příslušné kapitoly neměl k dispozici, popisuje jako „**velkou stříbrnou minci – medaili těžší než říšský tolar platný v té době**“. Metrologické údaje neuvádí, rytinu mince umístil až v dodatku své práce.

Další prací, přinášející kromě jiného i seznam mincí biskupa Turza, je soupis slezských mincí a medailí vydaný v roce 1883 Saurmou – Jeltschem². Minci popisuje jako tolar – „**galvanickou kopii**“, perokresbu mince vyobrazuje, metrologické údaje neuvádí.

Ferdinand Friedensburg³ popisuje v roce 1931 minci jako „**medaili formy tolaru**“ (Talerförmige Medaille), metrologické údaje neuvádí, přináší světlotiskovou reprodukci.

Základní informace o minci přináší až práce Waltera Bauma⁴ z roku 1972. Minci popisuje jako „**medaili velikosti tolaru**“ (talergrosse Medaille), resp. „**minci na podívanou**“ (Schaumünze) vydanou biskupem Turzem jako „**dar pro hosta**“ (Gastgeschenk), s největší pravděpodobností českého krále Vladislava II. Jagellonského u příležitosti jeho návštěvy v Nise ve dnech 16. – 21. dubna 1508. Jako první a dosud jediný autor uvádí metrologické údaje – **průměr 42 mm, váhu 33,2 g**, otiskuje fotografii mince a uvádí, že se jedná o **jediný známý exemplář** této mince, uložený ve Spolkové sbírce ve Vídni (Bundessammlung).⁵

Z moderní literatury přináší určitou informaci i práce Edmunda Kopickeho⁶ z roku 1995. Minci, jejíž letopočet chybně přečetl jako 1708, popisuje jako „**tolar**“ (talar), metrologické údaje neuvádí, otiskuje její perokresbu.⁷ Vzácnost mince označuje jako R8 s poznámkou, že předpokládá existenci 2 – 3 exemplářů, z nichž jeden měl být před 2. světovou válkou uložen ve sbírkách Museum für Kunstgewerbe und Altertümer ve Vratislavi.

Zuzana Holečková⁸ uvádí, že biskup Turzo „razil toлары (s vročením 1508), což byla ojedinelá pokusná, či reprezentativní tolarová ražba.“

Petr Vorel⁹ soudí, že „zmíněnou velkou stříbrnou ražbu z roku 1508 můžeme považovat za skutečně nejstarší raně novověkou minci (nikoli medaili) vyrobenou v zemích Koruny české k reprezentačním účelům.“

Posledním příspěvkem syntetické povahy, který se věnuje čistě problematice vratislavského guldineru 1508, je práce Boryse Paskiewiczze z roku 2015.¹⁰ Minci pojmenovává jako „**zlatníkový groš**“, (grosz zlotowy) a uvádí existenci jemu známých tří exemplářů. Prvního o váze 33,2 g uloženého kdysi ve sbírce města Vratislavi - později Slezského muzea uměleckých řemesel (o níž se zmínil výše uvedený Edmund Kopický) - podle informace F. Friedensburga se **jednalo o litou minci** (gegossen). Druhý exemplář je uložen v císařském mincovním kabinetu ve Vídni (viz Walter Baum). Třetí byl publikován Wieslawem Kopickým v roce 1997¹¹ a v roce 2013 otištěn v katalogu Piotra Kalinowského, jeho metrologické údaje jsou: průměr 46 mm a váha 33 g.¹²

Popis a interpretace mince

Originál mince jsem neměl k dispozici, pouze kvalitní fotografii zcizené mince: stříbrného guldineru vydaného niským knížetem a vratislavským biskupem Janem V. Turzem v roce 1508, o průměru 47 mm a váze 34,12 g, se zbytkem závěsu – ouška, označeného na aversu tuší číslicí 81:

Av.: IOANNES V EPS VRATISLAVIENSIS, rozdělovací znaménka mezi slovy mají formu obrácených paragrafů, na konci stojí tři kroužky v přímce. V provazci dělený španělský štít má v horním poli polovinu korunovaného lva vpravo, v dolním tři růže. Štít převyšuje biskupská mitra zdobená růžemi a liliemi; přes vlající infule, zdobené kroužky, jsou položeny zkřížené biskupské berly; mezi mitrou a hlavami berel leží jednotlivé kroužky; po stranách štítu jsou rostlinné ornamenty s piniovými šiškami uprostřed.

Rv.: SANCTE IOANNES – BAPTISTA SVCVRRE, rozdělovací znaménka mezi slovy mají formu obrácených paragrafů, před *Iohannes* tři kroužky v přímce. Svätý Jan Křtitel stojí obrácen l vpravo, se svatozářím a v plášti přehozeným přes kožešinu. Pravou rukou ukazuje na velikonočního beránka se svatozářím, který leží na knize držené v levé ruce. Mezi chodidly světce stojí španělský štít se třemi liliemi. Po jeho stranách datace 15 - 08 (číslice „5“ je obrácená, podobá se „7“). Postava je zevně lemována linkou s půlliliemi a provazcem.

Srovnáme-li obě dochované fotografie mince, tzn. mince uveřejněné W. Baumem (uložené ve Spolkové sbírce ve Vídni) a zcizené mince, je rozdíl zcela zřejmý. Na „Baumově“ minci o průměru 42 mm a váze 33,2 g je obraz averzu i reverzu včetně písmen opisu zcela zřetelný, se zachovaným perlovcem na averzu a částečně i na reverzu. Jedná se bezpochyby o **raženou** minci.

Na zcizené minci o průměru 47 mm a váze 34,12 g se stopou po závěsu – oušku se setkáváme se značně otřelým obrazem obou stran. Vzhledem k odstraněnému oušku sloužila tato mince, zavěšená na nejspíše stříbrném řetězu, resp. bohatě vyšíváné brokátové stuze, bezpochyby jako šperk. Jednalo se o prastarý zvyk obdarovávat u příležitosti významných událostí – narození potomka panovníka, konsekrace duchovních atd. vysoce společensky postavené hosty stříbrnými mincemi – toлары či jejich násobky, tzv. mincemi na podívanou či medailemi. Ty, reprezentující majitele, byly poté nošeny během slavnostních příležitostí a událostí a časem nesly stopy opotřebování především na vyvýšených místech reliéfu.

U této mince se však setkáváme se zcela pravidelným „otěrem“ celých ploch obou stran mince – averzu i reverzu. Takovéto opotřebování mince by přicházelo v úvahu snad jen tehdy, pokud by mince byla nošena téměř denně po velmi dlouhou dobu, což na druhé straně, vzhledem k jejímu účelu jako šperku, téměř nepřichází v úvahu. Možnost, že by mince byla zařazena jako platidlo do oběhu, je sice možná, ale vzhledem k její váze nekorespondující s váhou stříbrného tolaru téměř nepravděpodobná.

Vzhledem k celkové charakteristice mince, mého subjektivního dojmu, stavu opotřebení aversu i reversu, rozdílu v průměru a váze se domnívám, že se s největší pravděpodobností může jednat o **lity padělek** – tzv. **galvano**, zhotovený pravděpodobně v 19. století. Argument, že by tak významná instituce, jakou je arcibiskupství, nekupovala do svých sbírek odlitky, lze velmi snadno vyvrátit. V 19. století bylo zcela běžné nahrazovat ve sbírkách chybějící vzácné mince a medaile ať už antické, středověké, či moderní kvalitními kopii zhotovenými z původních mincí.¹³

Stanovení ceny mince

Ve věci stanovení ceny mince jsem se obrátil dne 7. července 2015 mailem obsahujícím sken obou stran mince, poskytnutý ředitelstvím Slezského zemského muzea v Opavě, na významné numismatické aukční firmy v Anglii, Německu, Rakousku a Švýcarsku. Z obdržených odpovědí vyplynulo, že by se aukční cena mohla pohybovat v rozmezí 15 – 20 000 eur, resp. 25 000 švýcarských franků, ale jen za předpokladu, že se jedná o minci pravou. Aukční firma H. D. Rauch z Vídně odpověděla mailem ze dne 8. července 2015, že se

jedná o minci, jejíž cenu není vzhledem k její vzácnosti schopna určit a navíc sdělila, že se nejedná o minci, která byla zcizena, ale o **lítý padělek bez ceny!** Další slíbené informace jsem i přes urgenci již neobdržel.

Vzhledem k praktické nedostupnosti originálu, odhaduji, že by se aukční cena odlitku - galvana mohla pohybovat kolem částky 100 000 Kč.

Poznámky

1/ DEWERDECK, GOTTFRIED M.: *Silesia Numismatica, oder Einleitung zu dem Schlesischen Müntz- Cabinet*, Jauer 1711, s. 195–196, tabulka XXXX.

2/ SAURMA – JELTSCH, H.: *Schlesische Münzen und Medaillen*, Breslau 1883, s. 1, tab. XI.

3/ FRIEDENSBURG, FERDINAND: *Die Schlesischen Münzen des Mittelalters*, Breslau 1931, s. 9, tab. 6.

4/ BAUM, WALTER: *Die Münzen und Medaillen der Bischöfe von Breslau*, In: *Archiv für schlesische Kirchengeschichte*, Band 30, Hildesheim 1972, s. 10 – 11, tab. 14.

5/ Fotografii reprodukoval ve své knize WIECEK, Adam: *Dzieje sztuki medalierskiej w Polsce*. Kraków 1989, s. 13.

6/ KOPICKI, EDMUND: *Ilustrowany skorowidz pieniędzy Polskich i u Polska związanych*, Warszawa 1995, s. 293, tab. 355.

7/ Pomjímáme řadu drobných příspěvků v polských i českých numismatických sběratelských časopisech, které pouze přebírají stávající informace včetně perokresby, popř. fotografie mince, a nepřinášejí relevantní údaje pro naši práci.

8/ HOLEČKOVÁ, ZUZANA: *Chaurova sbírka VI.1 – Slezské ražby*, Praha 2010, s. 136.

9/ VOREL, PETR: *Ražba mincí na vladařských rezidencích a velmožských sídlech v českých zemích v 16. století. Panovnická reprezentace, nebo ekonomická nutnost? In: Rezidence a správní sídla v zemích České koruny ve 14. až 17. století. Korunní země v dějinách českého státu III. Sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia konaného ve dnech 29. – 31. března 2006 v Clam-Gallasově paláci v Praze*, red. L. Bobková aj. Konvičná, Praha 2007, s. 135.

10/ PASZKIEWICZ, BORYS: *Zlatníkový groš vratislavského biskupa Jana Turza (ztracený ze sbírek Arcibiskupského zámku v Kroměříži, Slezský numismatik, Opava, č. 18/2015. Polská, o něco rozsáhlejší verze byla publikována v Biuletynie Numizmatycznym 2015/1.*

11/ KOPICKI, W.: *Talar biskupa wrocławskiego Jana V Turzo z 1508 roku*, BN 1997, č. 4, obálka; udává průměr 48 mm, váha 33-34 g.

12/ KALINOWSKI, P.: *Monety biskupów wrocławskich. Katalog*, Kalety 2013 s. 20, č. 73.

13/ Častěji jsou tyto napodobeniny, sloužící ke sběratelským nebo muzejním účelům, zhotoveny ve zmenšené (vzácně zvětšené) velikosti, viz PETRÁŇ, ZDEŇEK – RADOMĚRSKÝ, PAVEL: *Ilustrovaná encyklopedie české, moravské a slezské numistiky*. LIBRI, Praha 2001, s. 148.

Mince z výzkumu kostela Nalezení sv. Kříže v Javorníku (dodatek)

Květoslav Growka

Zásluhou správce javornického depozitáře Vlastivědného muzea v Jeseníku Bc. Milana Rychlého a detektoráře Jana Lednického z Jeseníku byly na přelomu září a října 2015 prohledány všechny hromady zeminy, ještě než byly použity k zpětnému zásypu podlahy kostela sv. Kříže v Javorníku. Tím pokračovala řada nálezů drobných oběžných mincí, jejichž výčet uvádíme.

Čechy, Karel IV. (1346-1378), *parvus* (halěř, minc. Kutná Hora /Ag, 13,5 mm, váha 0,44 g/;

Vladislav Jagelonský (1471-1516), *bílý peníz jednostranný*, minc. Kutná Hora /Ag, 14,5 mm, váha 0,34 g/; *malý peníz*, minc. Kutná Hora /Ag, 12,1 mm, váha 0,26 g/;

Ferdinand I. (1526-1564), *bílý peníz jednostranný*, minc. Kutná Hora, /Ag, 13 mm, váha 0,35 g/;

Slezsko – vládní ražby:

Ferdinand I. (1526-1564), *bílý peníz jednostranný 15??* - podobný SJ 35 /Ag, 16 mm, váha 0,46g/;

Ferdinand II. (1619-1637), *1 krejcar 1625*, minc. Vratislav, mincm. H. Riedel /Ag, 15,6 mm, váha 0,80 g/; *grešle 162(5)?*, minc. Vratislav, mincm. H. Riedel /Ag, 16 mm, váha 0,21 g/; *grešle 1624*, minc. Vratislav, mincm. H. Riedel /Ag, 16,4 mm, váha 0,25 g/;

Leopold I. (1657-1705), *krejcar 1679*, minc. Opolí /Ag, 15,4 mm, váha 0,20 g/; *grešle 1693*, minc. Opolí, /Ag, 15 mm/; *grešle 1697*, minc. Opolí, /Ag, 15 mm/, 4 ks; *grešle 1704*, minc. Opolí /Ag, 16,1 mm, váha 0,21 g/;

Slezsko pod Pruskem, Friedrich II. (1740-1786), *1 krejcar 1775*, minc. Vratislav /Ag, 14,2 mm/;

Nevládní slezské ražby jsou zastoupeny:

Vratislav – město, Vladislav Jagelonský (1471-1516), *halěř jednostranný* /Ag/;

Vratislavské biskupství, Friedrich Hessenský (1671-1682), *krejcar 1681*, minc. Nisa, mincm. L.P.Haller /Ag, 15,4 mm/; *1 krejcar 1681*, minc. Nisa, mincm. L.P.Haller /Ag, 16 mm, váha 0,79 g/;

Lehnice-Břeh-Volava, Kristian (1639-1679), 1 krejcar 1670, minc. Lehnice, mincm. Ch. Brettschneider /Ag, 16,4 mm, váha 0,74 g/; grešle 1670, minc. Břeh/Ag, 16,5 mm/;

Würtemberk - Olešnice, Christian Ulrich (1664-1697), krejcar 1680, minc. Bernstadt /Ag, 15 mm, váha 0,51 g/; grešle 1677, minc. Olešnice, mincm. L. Laurentius/Ag, 15 mm/;

Ostatní lokality vykazují opět pestrou skladbu „ztrát“:

Polské království, Zikmund I. Starý (1506 až 1548), půlgroš korunní 1507(?), minc. Krakov /Ag, 18,5 mm, váha 0,78 g/;

Zikmund III. Vasa (1587-1632), groš korunní 1625(?), minc. Bydgoszcz /Ag, 18 mm, váha 0,70 g/; denár korunní, 1 minc. Krakov /Ag, 14,1 mm, váha 0,35 g/.

Dolní Rakousy, Leopold I. (1657-1705), 1 krejcar 1697, minc. Vídeň /Ag, 16,5 mm, váha 0,93 g/;

Vídeň, haléř, 16. stol. (?) /bilon, 15 mm, váha 0,62 g/;

Augsburg – město, Ferdinand III. (1637-1657), 1 krejcar 1640, minc. Augsburg, mincm. J.B.Holeisen /Ag, 15,6 mm, váha 0,51 g/; 2 ks;

Knížectví Salm-Kyrburg, Otto I. (1548-1607), fenik (Schüsselpfennig) /Ag, 13-13,6 mm/;

Knížectví Monfort, Anton Mladší III. (1693-1734), krejcar 1732, minc. Monfort /Ag, 14 mm/;

Falc – Zweibrücken, Johann I. (1569-1604), fenik (Schüsselpfennig) /Ag, 12 mm, váha 0,21 g/;

Julich-Berg, Wolfgang Wilhelm v. Pfalz-Neuburg (1624-1653), fenik b.l. /bilon, 13,6 mm/;

Sasko, August I. (1553-1586), 3 fenik 1576, minc. Drážďany, mincm. Hans Biener /Ag, 17,4 mm/;

Švýcarsko, biskupství Chur, Joseph Benedikt von Rost (1728-1754), 2 fenik b.l. /bilon, 14 mm/;

kanton Obwalden, krejcar 1733, minc. Obwalden, mincm. Krauer /bilon, 14 mm/;

Solnohradské arcibiskupství, Jan Jakub Khuen-Belasi (1540-1586), 2 fenik 1587 /Ag/;

Wolf Dietrich z Reitenau (1587-1612), fenik 1602 (?), minc. Salzburg, /Ag, 14 mm, váha 0,58 g/;

Leopold Antonín Firmian (1727-1744), krejcar 1743, minc. Salzburg, /Ag, 13,5 mm/;

Arcibiskupství Mohuč, Damian Hartard v. d. Leyen (1675-1678), 2 fe-
nik 1677, minc. Mohuč, mincm. M. Fischer /Ag, 15,4 mm/.

Časové rozpětí i zastoupení lokalit této části nálezů odpovídá předchozím zjištěním.¹

Dodatečně byla nalezena ještě jedna mince „s přiběhem“: Jedná se o billonovou ražbu krejcaru **města Kostnice** z let 1657–1705.² Zajímavé jsou otvory, zřejmě po hřebících, jak byla mince přibyta na pranýř v Javorníku na náměstí jako upozornění na nebernou měnu.

Poznámky

1/ Tento korunní denár patří k vzácnějším polským mincím.

2/ Viz Slezský numismatik 18/2015, s. 11.

3/ Za určení mince jsem zavázán poděkováním Mgr. Dagmarě Grossmannové, Ph.D. z Moravského zemského muzea.

Drobnosti

Brakteátový halěz z Kaltenštejna

Zřícenina hradu Kaltenštejn (nazývaná též Hradisko) se nachází 9 km severně od Jeseníku, asi 2 km od obce Černá Voda nad osadou Nové Podhradí. Hrad stojí na zalesněném kopci nedaleko silnice ze Žulové na Vidnavu.

O počátcích hradu mnoho nevíme. První písemná zmínka o něm je z roku 1295 a týká se sporu mezi vratislavským biskupem Janem III. Romkem a svídnickým knížetem Bolkem I., který nedávno postavený hrad nepřáteli církve (snad šlo o rod Wüstehubů) vykoupil za své peníze. Hrad byl předán vratislavskému biskupovi a poté sloužil jako ochrana nisko-otmuchovské knížectví. V době bojů mezi vratislavskými biskupy a knížaty ve 14. století byl hrad dán v zástavu. Kolem roku 1319 se dostal do rukou mocného rodu Haugwitzů. V roce 1345 získal hrad zpět biskup Přeclav z Pogarel. Za husitských válek zřejmě hrad nebyl dobyt. V následujících letech hrad spravovali biskupští purkrabí, byl též dáván do zástavy, např. v roce 1470 patřil knížeti Přemkovi II. Opavskému, až byl nakonec roku 1497 Jindřichovi z Tetova.

V té době však už okolní vsi, zejména Černá Voda a Červená Voda, v důsledku válečných událostí zcela anebo z valné části zpustly a hrad v řídce obydleném kraji ztratil význam. Proto jej biskup Jan Turzo vykoupil jako administrátor biskupství a dal jej proti vůli kapituly rozbořit (asi v roce 1505). Části stavebního materiálu bylo prý použito k dokončení opravy hradu na Jánském Vrchu. Kaltenštejn už nikdy obnoven nebyl.

Zbytky hradu, ač rozsáhlé, nepodávají jasný obraz o jeho původní rozloze. I tak je z nich však patrné, že šlo o mohutnou pevnost. V hradbním prostoru nezbyly kromě věže žádné větší stopy po obytných budovách. Věž, stojící v jižní části hradiště, měla 4 m silné zdi a chránila zároveň přiléhající hradní palác, z něhož zůstal jen roh budovy. Ještě v polovině 19. století byl vedle věže v zemi patrný otvor, vedoucí do hladomorny. V severní části, blízko vjezdu do hradu, byla do zdi vbudována hláska. Hradba sama byla vystavěna z lomového kamene, spojeného maltou. Podle celých bloků rozvaleného zdiva se lze domnívat, že hradby byly zničeny výbuchem střelného prachu.

Na hradě neproběhl standardní archeologický výzkum, literatura se zmiňuje o kovových nálezích (mísy, hroty střel, kulky palných zbraní etc.), které se do dnešních dnů nedochovaly. Rozsáhlejší soubor nálezů byl získán až v roce 1992, kdy byla nelegálními „takyarcheology“ vytěžena vnitřní šachta bergfritu. Zanechali po sobě na 3 tisíce keramických střepů a okolo 40 kovových předmětů.² Můžeme se jen domýšlet, co vše vytěžili a rozkradli... Doposud tak nevíme, zda na hradě nebyla nalezena nějaká mince. V novém století je hrad zase vydán napospas nelegálním a neseriózním detektorářům.³

Až v roce 2016 se našel jeden, který svůj objev nahlásil a předal do Vlastivědného muzea Jesenicka. Notně olámaný brakteátový haléf o rozměrech 11 x 11 mm a váze 0,08 g je starší literaturou přidělován podle písmene P na něm vyraženém knížeti Přemku I. Opavskému (1336–1433).⁴ Prof. Paszkiewicz přišel s hypotézou, že jde o minci krnovského knížectví – Jana nebo Jiřího z Šelenberku (1493–1506–1523).⁵

Pro srovnání uvádíme fotografii téže mince, která byla nabízena v aukci pobočky ČNS Havířov 11. 10. 2015 pod číslem 1276 (neprodáno), ovšem bez metrologických údajů.

K. Growka

Poznámky

- 1/ Podrobně viz KOUŘIL, Pavel – PRIX, Dalibor – WIHODA, Martin: *Hrady českého Slezska*. Brno – Opava 2000, s. 209–226.
- 2/ BRACHTL, Zdeněk: *Kovové a kostěné předměty z hradu Kaltenštejna*. Šumperk 1995.
- 3/ KOVÁŘ, Josef: *Současný stav archeologie na Jesenicku*. Jesenicko. Vlastivědný sborník. Sv. 9, Jeseník 2008, s. 84–85.
- 4/ Friedensburg 829/527.
- 5/ PASZKIEWICZ, Borys: *Opavská mince v rámci středověkého mincovnictví Horního Slezska*. Slezský numismatik, 2014/47, s. 1–6.

Vratislavský městský tolar 1544

V souvislosti s causou ztraceného guldineru Jana V. Turza jsme na titulní stránku našeho časopisu dali obraz další vzácné renesanční mince.

Počátkem 16. století přestal pražský groš po 200 letech pomalu plnit svou funkci hrubé stříbrné mince. V Jáchymově vyrazili Šlikové roku 1520 s dodatečným souhlasem českého zemského sněmu tolar, novou minci o váze asi 29 g a průměru 40 mm podle saského vzoru.¹ Velké mincovní pole dalo vyniknout též nové, již renesanční modelaci českého lva, s bohatě rozevlátou hřívou, který neschématicky a majestátně vyplňuje celé pole aversu. Druhá strana se pak obrazem svatého Jáchyma se šlikovským znakem stala manifestací mocenského a hospodářského rozvoje rodu. Mince měla tedy vedle své ekonomické funkce i funkci reprezentační. Toho si byl vědom císař Ferdinand I. a Šlikům mincovní oprávnění odejmul a jáchymovskou mincovnu převedl pod královskou správu. Ovšem precedens byl již vytvořen. Obdobně zareagoval Jan z Pernštejna, jehož toлары z let 1541–1542 ražené v Kladsku se souhlasem císaře Ferdinanda nesou obdobně stylizovaného českého lva,² modelovaného neznámým vratislavským rytcem.³ A do třetice se honosný český lev objevuje právě na tolaru města Vratislavi.

Město Vratislav obdrželo mincovní právo od Karla IV. v roce 1360. Vláda Jagellonců městu přinesla inspiraci k ražbě zlaté mince, na dukátech Ludvíka Jagellonského se objevuje postava sv. Václava a český lev s opisem MONETA AVREA WRATISLAVIENSIS. Počátkem vlády Ferdinanda I. se mincovní obraz nezměnil, až v roce 1530 udělil městu nový znak, který vystřídal na dukátech českého lva. O to zajímavější je kombinace nového znaku s českým lvem na víceméně reprezentativním městském tolaru z let 1543–1546.⁴ Mince o 40,1 – 40,3 mm a váze okolo 28,7 – 28,94 g nese na aversu českého lva s opisem ECCE VICIT LEO DE TRIBU IUDA, což v překladu znamená: *hle vítězí lev z kmene Judova*.⁵

Na reversu vidíme znak města: v 1. poli český lev, 2. dolnoslezská orlice, 3. sv. Jan Evangelista, 4. písmeno W, ve středu kruhové pole s hlavou sv. Jana Křtitele a opis MONETA ARGENTEA WRATISLAVIENSIS. Mince je nádhernou ukázkou sounáležitosti vratislavských měšťanů s Korunou českou.

Bohužel městská mincovna měla velké potíže. V roce 1541 dva její zaměstnanci ukradli stříbro a uprchli. Mincmistr Hans Krappe se dostal do dluhů, skončil ve vězení a nakonec zemřel v bídě.⁶ Poslední tolar byl ražen s leto počtem 1546.

Jaká byla jeho hodnota? Jeden vratislavský tolar se rovnal 30 českým i slezským grošům, které platily 7 bílých peněz nebo 14 haléřů.⁷ Roku 1551 cena vůči slezským grošům vzrostla na 36, čímž odpovídala i hodnotě polského groše. V polovině 16. století se za tolar dalo ve Slezsku koupit: sud piva, 3-5 loktů sukna; kůň stál 3-7 tolarů, korec soli vyšel na 3-5 tolarů.

No řekněte, nevyměnili byste sud piva za tuto minci?

K. Growka

Poznámky

1/ Nejnověji HOLEČKOVÁ, Zuzana: *České, moravské a slezské mince 10. – 20. století. Národní muzeum – Chaurova sbírka. Nevládní tolarové ražby. /.../ Praha 2012, s. 126 n.*

2/ Opak. cit., s. 111.

3/ NOHEJLOVÁ-PRÁTOVÁ, Emanuela: *Krásy české mince*. Praha 1955, s. 136-137.

4/ KOPICKI, Edmund: *Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską związaných*. Texty, cz. 2, Warszawa 1995, s. 383. HOLEČKOVÁ, Zuzana: *České, ... opak. cit., s. 126 n*; HOLEČKOVÁ, Zuzana: *České, moravské a slezské mince 10. – 20. století. Národní muzeum – Chaurova sbírka. Ražby slezských knížectví*. Praha 2010, s. 239-240.

5/ Zjevení Janovo 5:5: *Ale jeden ze starších mi říká: „Neplač. Hle, zvítězil lev, ten z kmene Judova, kořen Davidův, aby otevřel ten svitek a jeho sedm pečeti.“*

6/ KAŁKOWSKI, Tadeusz: *Tysiąc lat monety polskiej*. Kraków 1974, s. 149.

7/ POŠVÁŘ, Jaroslav: *Měna v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha 1977, s. 96.

Slezské suvenýry královehradeckých numismatiků

Pobočka České numismatické společnosti v Hradci Králové pořádá již tradiční poznávací a vzdělávací zájezdy do míst, kde se dříve razily mince či těžily drahé kovy. V září 2015 jejich zájezd směřoval do Zlatého Stoku (Reichenstein, Rychleby) a přes Javorník, Nisu, Krnov do Hradce nad Moravicí. První den výletu připomínají dvě upomínky.

Žeton z rychlebské mincovny v muzeu Kopalnia złota, Złoty Stok:

Popis:

Av: v perlovci nápis VÝLET / DO SLEZSKA / mezi zkříženými hornickými kladivky letopočet 2015 / RYCHLEBY / ČNS H. K.

Rv: zjednodušený motiv z dukátu Rožmberka Petra Voka, ve vnitřním perlovci kráčí sv. Kryštof s Ježíškem na levém rameni a pravou rukou se opírající o hůl, opis MONETA : NOVA: AVRE: REICHENSTEIN

Razidlo aversu zhotovil Petr Soušek. Žetony byly raženy o dvou velikostech ve stříbře (29 mm a 31 mm v počtu 9 a 8 ks), mosazi (29 mm, 43 ks), cínu (29 mm, 20 ks) a hliníku (30 mm, 15 ks); navíc jako měděný šestihran (33-34 mm, 20 ks) a zkušební ražby v mosazi a hliníku s reversem suvenýrové ražby Kopalni złota s netopýrem.

Návštěvu Javorníku připomíná tisk 20 haléřové nouzovky města Javorníku z 15. 11. 1919 s úpravami datace na 24. September 2015 a podpisy autorů Jindřicha Kudrny a Jana Krementáka. Na aversu jeden javornický znak nahradil znak Hradce Králové. Na reversu je přitisk (s pravopisnými chybami) Výlet Slezsko a Severní Morava / pobočka ČNS v Hradci králové. „Nouzovka“, vytištěná Terezou Krementákovou v Hořicích, byla ručně číslována (30 ks). Dále byly vyrobeny nečíslované nátisky (30 ks) a 3 ks tiskového archu s 12 kusy.

O obou upomínkách referoval Martin Foukal v příloze Sběratelských zpráv č. 142 Pamětní ražby a tisky ČNS, pobočky v Hradci Králové.

Privátní žetony slezských numismatiků V

V/1 žeton k 80. narozeninám Bohumila Kuchaře

Popis:

Av: ve středu znak Havířova, opis ČESKÁ . NUM . SPOL . POB . V HAVÍŘOVĚ *

Rv: uprostřed replika účelové známky numismatika a restaurátéra Maxe Donebauera doplněná o data jubilanta 11. 10. – 1935, opus BOHUMIL KUCHAR K OSMDESÁTINÁM *

Razidla vyryl a ražbu provedl Jaroslav Jelínek, 30,4 mm, stříbro (10 ks; váha 12 g) a měď (50 ks, váha 12,5 g).

V/2 žeton k 60. narozeninám Květoslava Growky

Popis:

Av: portrét císaře Augusta vpravo, opis GROWKA KVĚTOSLAV oddělený věncem, sign. PS.

Rv: vpravo letící bohyně Niké nese štít s číslicemi LX, pod křídlem letopočet 2016 a dole opis s místem a datem narození TYLOV 29. 3. 1956

Žeton vyryl a razil Petr Soušek, fa Antiquanova Brno.

a) stříbro, 27 mm, váha 12,08 g (3 ks)

b) cín, 27 mm, váha 8,90 g (15 ks)

V/3. žeton PF 2015 Zbigniewa Kalety na motivy krnovského groše Matyáše Korvína

Popis:

Av: Madona, po stranách písmena I – S, opis v perlovci GROSSVS CARNOVI, sign. JJ, ZK

Rv: znak Matyáše Korvína obtočený opisem ZBIG . KALETA * POUR FELICITER 2015, vnější opis s perlovcem při okraji + MATHIAS . P . D . G . R . BOHEMIE

- a) zlato 0,986, 25,3mm, váha 4,35g (1 ks)
- b) stříbro 0,999, 25,4mm, váha 2,71g (7 ks)
- c) britanium, 25,4mm, váha 2,5g (34 ks)

Razidla dle návrhu Z. Kalety vyryl a ražbu provedl Jaroslav Jelínek.

V/4. žeton PF 2016 Zbigniewa Kalety na motivy krnovského III groše Jiřího Bedřicha (1543–1603)

Popis:

Av: portrét knížete vpravo, opis v perlovci _ . _ G . FRID : D : G . M : BR : DVX . CARNOVIE, sign. JJ, ZK

Rv: v perlovci 7řádkový nápis * III * / GROSS : AR : / TRIPLEX * / GEORG : FRID / DVC . CARNO : / PF : 2016 / * Z . K *

- a) zlato 0,986, průměr 22,2mm, váha 5,42g (1 ks)
- b) stříbro 0,999, 22,2mm, váha 2,2g (5 ks)
- c) stříbro klipa 0,999, rozměr 23,1 x 23,2 mm, váha 3,1g (5 ks)
- d) britanium, 22,1mm, váha 1,85g (30 ks)

Razidla dle návrhu Z. Kalety vyryl a ražbu provedl Jaroslav Jelínek.

V/5. žeton k 80. narozeninám Eduarda Gajdzicy

Popis:

Av: v perlovci při okraji neuzavřený věnec ze dvou svázaných ratolestí, vlevo dubové, vpravo palmové, dole věneček s číslicí 80, nahoře korunovaná hornoslezská orlice, pod ní nápis 18. 4. 1936/ EDUARD / a opisem GAJZICA

Rv: motiv renesanční pečeti města Těšina: vstupní brána, mezi dvěma věžemi těšínská orlice, v patě pomyslného štítu vodní hladina; v mezikruží odděleném uvnitř linkou a vně perlovcem opis dole ČESKÝ TĚŠÍN, který po obou stranách pokračuje k letopočtu 20 – 16 osmi hvězdičkami po čtyřech po obou stranách, po stranách brány sign. JJ, ZK

a) stříbro 0,999, 30mm, váha cca 14 g (14 ks)

c) Cu 30mm, váha cca 12,5g (13 ks)

Razidla dle návrhu Z. Kalety vyryl a ražbu provedl Jaroslav Jelínek.

Slezsko na ražbách České mincovny

Sada oběžných mincí ČR pro rok 2016 je věnována tentokrát Olomouckému kraji. Součástí sady je žeton o průměru 30 mm, nesoucí na aversu symbolické stavby krajského města Olomouce, na reversu znaky pěti okresních měst, mezi nimi i slezského Jeseníku. Autorkou žetonu raženého z tzv. Nordic Gold je Mária Filová.

Druhý slezský motiv se objevil na příležitostné ražbě z edice Rozhledny ČR – medaile rozhledny **Biskupská kupa u Zlatých Hor**. Její autor Luboš Charvát na ní umístil pohled na kamennou rozhlednu postavenou v roce 1898, doplněnou o symboly poštovní trubky – dobové a nové. Jsou připomenutím historické poštovny, která zde fungovala od roku 1890 při dřevěné rozhledně, a od r. 1896 oficiálně používala razítko – a obnovené poštovny ke dni 22. 4. 2006 zásluhou správce věže Miroslava Petříka. Na reversu je stylizované schodiště nad vchodem s nápisem Kaiser Franz Josef Warte a výčet technických specifikací věže – výška 19,3 m, 95 schodů a nadmořskou výšku 890 m.

Zlatá medaile byla ražena o 1 trojské unci (999 proof, 37 mm, váha 31,1 g, 300 ks) a čtvrtunci (22 mm, váha 7,78 g, 500 ks), stříbrná medaile odpovídá rovněž unci (999 proof, 37 mm, váha 31,1 g, 1000 ks).

Další slezská medaile připomíná rozhlednu na kopci **Cvilín nad Krnovem**. Rozhledna byla otevřena roku 1903 a vybuodovala ji krnovská sekce Moravsko-slezského sudetského horského spolku. Svou původní tvář změnila po 2. světové válce, během níž fungovala jako ozorovatelná a přišla tak o unikátní věžičku. V 60. letech sloužila rozhledna coby i vysílač a teprve nedávno jí byla vrácena původní úloha vyhlídkové věže. Averz L. Charvát věnoval pohledu na věž ukrytou v listoví a nápisu ROZHLEDNA CVILÍN. Reverz tvoří koláž výhledu z rozhledny – cimbuří, motiv listů a v pozadí také další významná stavba cvilínského kopce – poutní kostel Panny Marie Sedmibolestné a Povýšení sv. Kříže. Nápis pak uvádějí technická fakta – výška 29 m, 144 schodů, 436 m n. m. Zlaté medaile a stříbrná medaile byly raženy ve shodných parametrech a počtech jako medaile předešlá.

Sportovní medaile z Opavy

V posledních letech bylo v Opavě realizováno několik medailí ke sportovním událostem, přesněji řečeno k běžeckým sportovním disciplinám, které nacházejí u občanů velmi živý zájem, a proto je pořádá několik organizací nejen sportovních. Uvedeme zde pouze ty, které lze dokumentovat numismatickým materiálem.

Opavská míle

Této sportovní disciplíně předcházely desetikilometrový tréninkový běh opavských vytrvalců v čele s olympionikem Jiřím Sýkorou. Sportovci ho pořádali k připomenutí svého trenéra Mikesky. Pochopitelně, že účastníků nebyvalo mnoho a tak v roce 2013 přišel trenérův syn St. Mikeska a J. Sýkora s myšlenkou na masový běh v délce jedné míle. Byla vyměřena trasa v délce 1609 m se startem na Olomoucké ulici před Slezskou nemocnicí s cílem na hlavním opavském náměstí před radnicí Hláskou. Prvního ročníku se zúčastnilo asi 140 běžců; jejich počet každoročně výrazně stoupal na 194, na 483 a v letošním 4. ročníku dosáhl již počtu 700 běžců všech kategorií od nejmladší po osmdesátileté. Zájem o běh byl ještě vyšší, ale pořadatele počet účastníků omezili z organizačních důvodů. Od 2. ročníku byla k běhu každoročně vydána medaile, kterou v cíli dostal každý účastník. Všechny medaile byly vyrobeny z tvárné litiny ve slévárně Brano v Brance u Opavy a povrch byl opatřen transparentním ochranným lakem. Byly určeny k zavěšení

na krk, a proto je v horní části otvor k protažení stuhy, jejíž barva byla v každém roce jiná.

Opavská míle 2014

Kruhová medaile o průměru 60 mm, tloušťka na hraně 4 mm. Bylo vyrobeno cca 500 ks podle návrhu Ing. P. Dedkové, zbylé medaile byly rozdávány v následujícím roce zájemcům.

Av: Z rovné plochy vystupují dva běžci, v horní části opis OPAVSKÁ MÍLE, ve spodní letopočet 2014.

Rv: Po obvodu převýšený okraj, uprostřed ve dvou řádcích název organizátora BĚH OPAVA, v počátečním O je logo zobrazující běžce.

Opavská míle 2015

Medaile obdélníkového tvaru se zaoblenými rohy o rozměrech 59 x 66 mm, tloušťka na hraně 4 mm, pod horní hranou protáhlý obdélníkový otvor. Bylo vyrobeno cca 600 ks podle návrhu L. Sýkorové.

Av: Po obvodu převýšený okraj, uprostřed ve třech řádcích nápis OPAVSKÁ / MÍLE / 1609 m.

Rv: Z plochy s převýšeným okrajem vystupují dva vyvýšené oblé pruhy připomínající část běžecké dráhy, pod nimi letopočet 2015.

Opavská míle 2016

Medaile stejného tvaru a stejných rozměrů vyrobena v počtu 800 ks.

Avers je shodný s předchozí medailí, na reversu je letopočet 2016 vložen přímo do symbolické mírně potočené běžecké dráhy.

Běh Heroes Race 2015

Jednalo se o 1. ročník terénního běhu s přírodními překážkami v okolí zámku Hradec nad Moravicí v délce 13 a 7 km, jehož pořadatelem byl zapsaný spolek Hrdinové, který pro cca 350 závodníků zajistil účastnickou medaili. Běželo se ve třech kategoriích - muži, ženy, týmy. Medaile v počtu cca 600 ks byla vyrobena z tvárné litiny ve slévárně firmy Brano podle návrhu Ing. P. Dedkové. Medaile kruhového tvaru o průměru 60 mm, tloušťka na hraně 5 mm, v horní části v nálitku vrtaný otvor pro stuhu. Povrch je opatřen ochranným transparentním nátěrem.

Av: Po obvodě medaile převýšený okraj, na ploše logo závodu – okřídlené písmeno H, pod ním pěticípá hvězda. Nad logem směrem dolů prohnutý nápis HEROES RACE (Závod hrdinů).

Rv: Na ploše s převýšeným okrajem dvě běžící postavy muže a ženy, opis nad nimi HRADEC NAD MORAVICÍ, pod nimi vročení 2015.

Běh Kilpi Heroes Race 2016

Druhého ročníku terénního překážkového běhu se zúčastnilo cca 700 běžců v šesti různých kategoriích. K závodu vydal pořadatel medaili v počtu cca 700 ks podle vlastního návrhu, kterou vyrobila firma Brano. Medaile kruhového tvaru o průměru 60 mm a tloušťce na hraně 5 mm tvoří mezikruží s opisy na obou stranách. Do volného vnitřního prostoru je vloženo logo závodu – stylizované písmeno H. Povrch je chráněn transparentním lakem.

Av: V horní části mezikruží vystoupilý opis KILPI HEROES RACE, v dolní části HRADEC NAD MORAVICÍ. Obě části oddělují dvě pěticípé hvězdy.

Rv: V horní části vročení 2016 odděleno hvězdami, v dolní části motto závodu V KAŽDÉM Z NÁS DŘÍMÁ HRDINA.

Běh „O litultovickou vánočku“

TJ Sokol Litultovice, starobylá historická obec, dnes městys, 13 km jihozápadně od Opavy na státní silnici do Olomouce, pořádá každoročně o vánočních svátcích běh na 5 km, jehož výtěžek je určen na podporu místního fotbalového klubu. V roce 2012, kdy se konal již po třicáté, vydal pořadatel pamětní medaili, kterou obdrželi všichni účastníci běhu a také osoby, které stály u zrodu této tradice. Medaili vyrobila firma O. Kodeda ve Světlé Hoře ze zinkové směsi podle vlastního návrhu dle dispozic vydavatele, povrch je nablátě patinován, průměr medaile 50 mm, tloušťka 2,5 mm, počet kusů nezjištěn. Medaile byla předávána v etui s polystyrénovou výplní.

Av: Uprostřed medaile skupina běžců v celém průměru, nad ní drobným písmem dvouřádkový text XXX. ROČNÍK BĚHU/ „O LITULTOVICKOU VÁNOČKU“, dole PAMĚTNÍ MEDAILE / 26. 12. 2012.

Rv: Ve větší části plochy znak městyse, nad ním jeho název LITULTOVICE, pod znakem ve dvou řádcích TJ SOKOL LITULTOVICE / POŘADATEL.

Sportovní běh městem

Organizace Sportovní Kursey se strategickým spojencem – OC Breda-Weinstein uspořádala letos první ročník běhu **Breda trail city** na trasách 5 a 10 km z centra města na okraj a zpět. Běhu se zúčastnilo cca 150 běžců ve dvou kategoriích. Pro účastníky připravili pořadatelé suvenýr v podobě obdélníkového jednostranného přívěsku. Obdélník o rozměrech 88 x 35 mm se zaoblenými rohy má na užší straně otvor pro zavěšení. Většinu plochy po délce zaujímá nápis BREDA s okvětními lístky u písmene A, pod ním je stejně dlouhý nápis CITYTRAILOPAVA bez mezer. Přívěsek byl vyroben odlitím ve firmě Brano.

V Kočvara – M. Wolf

Medaile k slavnostnímu otevření lávky v Brance u Opavy

V roce 2014 byla demontována původní lávka pro pěší v Brance u Opavy u podniku BRANO, která již byla v havarijním stavu a místo ní byla vystavěna nová ocelová lávka. Pro účastníky slavnostního otevření lávky byla připravena jednoduchá jednostranná medaile k zavěšení na krk vyrobená z nerezového plechu v počtu cca 300 ks. Medaile má průměr 60 mm a je vypálena na laserové vypalovačce z plechu o tloušťce 1 mm. Na horní straně vystupuje z kruhové části kruhové ouško, kterým je provlečena tmavě zelená stuha. Ve středu medaile je prořezávaný motiv z obecního znaku – brána s cimbuřím a v ní radlice hrotem nahoru. Nad branou je laserem gravírován datum otevření lávky 7. 12. 2014. Po obvodu pak gravírovaný text: SLAVNOSTNÍ OTEVŘENÍ NOVÉ BRANECKÉ LÁVKY.

Marek Wolf

Medaile – přívěšky pro účastníky dětského tábora Údolí černého čápa

Ve slévárně Brano byly vyrobeny přívěšky pro účastníky dětského stanového tábora v údolí Moravice - Údolí černého čápa. Přívěšky byly vyrobeny v počtech cca 100 ks z tvárné litiny s povrchem upraveným leštěním dle návrhu Jiřího Hilského. V roce 2012 obdrželi účastníci tábora přívěšek ve tvaru kruhové medaile o průměru 42 mm a tloušťce na hraně 3 mm, s otvorem pro provlečení šňůrky k zavěšení. Na líci je uprostřed vystouplý letopočet 2012 a po obvodu nápis: ÚDOLÍ ČERNÉHO ČÁPA. Na rubu pak z hladké plochy vystupuje silueta čápa v letu.

V roce 2013 byl v souvislosti s táborovou hrou připraven přívěšek tvaru Thórova kladiva – magické zbraně ze severské mytologie. Na líci je zdoben plastickými ornamenty, na rubu je ve čtyřech řádcích text: 2013 / ÚDOLÍ / ČERNÉHO / ČÁPA. Výška této drobné plastiky je 60 mm, na vrcholu je kolmo k povrchu odlito válcové ouško k upevnění na řemínku nebo šňůrce.

Marek Wolf

Kronika

Opavská pobočka ČNS na přelomu let 2015/2016

Podobně jako v minulých letech i toto číslo našeho nepravidelného periodika přináší informace o stavu opavské pobočky České numismatické společnosti. Obvykle je to zpráva za uzavřený minulý rok, která vychází z hodnocení uplynulého roku přijatého výroční členskou schůzí. Přes naši snahu se nám nedaří vydat každoroční číslo Slezského numismatika v první polovině roku a jeho vydání je předzvěstí závěru již roku dalšího – jako je tomu i v tomto případě – proto přinášíme informace přesahující rok 2015,

reálně až do podzimu letošního roku. Toto období bylo poznamenáno dvěma zásadními problémy: vleklou krizí při hledání nového vedení pobočky, jak lze opakovaně vyčíst z minulých čísel časopisu, a registrací pobočky podle nového občanského zákoníku (NOZ). Obě záležitosti jsou do určité míry ve vzájemné souvislosti a obě se podařilo ve zmíněném období uspokojivě vyřešit.

Prvním úspěšným krokem bylo obsazení funkce předsedy pobočky. Pisatel tohoto příspěvku vykonával tuto funkci od roku 1988 a s přibývajícím věkem několikrát marně vyzýval členy pobočky k vyhledání nového a tedy zejména perspektivního předsedy pobočky, který je podle stanov společnosti současně členem Rady ČNS. V letošním roce byla tato „kampaň“ úspěšná a novým předsedou byl zvolen **Jaroslav Vavříček** (nar. 1974). Je členem ČNS od r. 2007 a má široké numismatické aktivity, ale svůj speciální zájem zaměřuje na mince a ražby Ferdinanda V. Postupně přebírá povinnosti předsedy pobočky od svého předchůdce a již se také zúčastnil letošního jednání Rady ČNS, která se konala před vydáním tohoto čísla. Věřím, že jeho rozhodnutí zodpovědně plnit funkci předsedy najde kladnou odezvu mezi členy pobočky a povzbudí je k většímu zájmu o činnost.

Přijaté řešení bylo podmínkou pro zaregistrování pobočky podle NOZ, které však nebylo bez problému. Zde musím publikovat můj vlastní názor: Nový občanský zákoník – alespoň v oblasti spolkové – považuji téměř za paskvil, který určitě přivodí zánik řady dobrovolných společenských organizací a jejich poboček – v současné terminologii tedy spolků a pobočných spolků. Neříkám to jen tak do větru. Jsem – asi ke své škodě – trochu spolkové povahy a vzhledem k mým soukromým zájmům dlouholetým členem několika zájmových sdružení. Spíše byl, protože jak postupuje transformace společenských či občanských sdružení na spolky, jsou některé ve stavu zániku, některé již se „rozpustily“. NOZ totiž předpisuje tolik různých povinností a závazků, že mnoho dobrovolných spolkových funkcionářů nemá zájem si s nimi komplikovat život a raději odstupují. Je zcela zjevné, že tyto předpisy vymysleli úředníci od zeleného stolu, ale ne lidé, kteří léta působili jako členové a funkcionáři dobrovolných organizací. Ani nám se potíže nevyhly. Bylo nám „shora“ oznámeno, že pobočka neexistuje – prostě při přechodu evidence z ministerstva vnitra na soud se někde „ztratila“, naše IČ bylo zrušeno. Museli jsme dokazovat, že k tomu nikdy nedošlo a že pobočka trvale existuje a vykazuje činnost v rámci České numismatické společnosti. Musel být doložen souhlas majitele, Matice slezské, že sídlo pobočky je v jejím Matičním domě. Protože i tento spolek procházel „registrací“, vyžadovalo to další jednání. Podobných problémů bylo více. Zde musím vyjádřit pochvalu našemu ústředí, že rychle a bez komplikací byly „nástrahy“ NOZ překonány a opavský pobočný spolek byl zaregistrován. Jsem však přesvědčen, že tomu

všemu není ještě definitivní konec a jistě přijdou další povinnosti. (Již se stalo: musíme zveřejňovat účetní uzávěrky, za rok 2014 a 2015 měly být do konce března, za celý rok vždy do konce následujícího roku – jinak hrozí vysoká pokuta. Doporučuje se zaslat tyto uzávěrky na místo registrace spolku v podobě CD nebo DVD. Už vidím, jak se soudní úředníci prohrabují ve stovkách kompaktů a sledují, jak si spolky ekonomicky vedou! Nerozumím tomu, proč tedy každoročně zpracováváme daňová přiznání, jejichž přílohou finanční uzávěrka je.) Možná se leckterý čtenář ptá, proč to zde uvádím. Domnívám se, že je to nutné, aby bylo zřejmé, že i když je jiná činnost pobočky malá, její funkcionáři musí vkládat mnoho energie do plnění různých byrokratických požadavků, které sotva pomáhají rozvíjet skutečnou numismatickou činnost.

Nyní však několik čísel z činnosti pobočky za již uzavřený rok 2015: K 31. prosinci měla pobočka 18 členů ČNS podle posledního hlášení ústředí, z toho však 4 nám byli z ústředí přidělení a nic o nich nevíme, proto do stavu pobočky zahrnujeme jen 14 členů. V pobočce je dále evidováno 35 zájemců o numismatiku, takže celková základna představuje 49 osob, kteří podporují činnost pobočky minimálně pobočkovým příspěvkem, pokud nebyli výroční členskou schůzí od této povinnosti osvobozeni, např. překročením věkové hranice osmdesáti let. Ve složení čtyřčlenného výboru ke změně v hodnoceném období nedošlo, ke změně ve funkci předsedy došlo až v novém roce. Členské schůze se konaly pravidelně kromě letních prázdnin každý měsíc, březnová schůze byla výroční. Průměrná účast na schůzích se oproti předchozímu roku mírně zlepšila na 20,4 % všech evidovaných členů. Nejvyšší účast byla 16 osob. Program na schůzích byl vždy podobný, přítomným byly podány informace z ústředí ČNS, aktuální informace z pobočky, informace o některých numismatických aukcích od přímých účastníků a aktuální zprávy numismatického charakteru.

Příležitostně mají účastníci schůze možnost blíže se seznámit se zajímavými numismatickými materiály, které členové představí ze svých sbírek. V letošním roce to byly krnovské ražby Georga Friedricha Hohenzollerna z let 1560–1600 z výjimečné sbírky opavského sběratele. Vždy byly k dispozici došlé aukční katalogy, případně další aukční nabídky, odběratelům byly vydávány nové pamětní stříbrné mince a mincovní sady. Mince odebíralo celkem 39 členů v počtu průměrně 70 kusů, oběhové sady odebíralo sedm až jednadvacet členů podle tematiky. Nová řada zlatých pamětních mincí „Hrady“ již nebyla zajišťována a zájemci byli předáni přímo dodavateli – firmě Numismatika Kejla v Ostravě, který objednatelům mince zasílá domů. Ediční činnost se omezila pouze na vydání dalšího čísla periodika Slezský numismatik (č. 18), který vyšel až ke konci roku v nákladu 160 kusů. Knihovna se rozrostla jen o jednu odbornou publikaci a o dva světové katalogy,

které pobožce věnoval Jan Widlák. Přibyly také nové ročníky časopisů Numismatické listy a Mince a bankovky. Knihovních výpůjček bylo o něco více než v předchozích letech. Z ekonomické zprávy uvedme, že pobočka v loňském roce při vlastním příjmu 12.500 Kč měla mírný deficit ve výši tisíc korun, účetnictvím však protéklo z důvodu nákupu a distribuce mincí členům zaokrouhleně 1,57 milionu na straně příjmu a 1,36 milionu ve vydání. Tato čísla prokazují, že pobočka musí s hotovými prostředky nakládat velmi odpovědně a pozorně.

Vl. Kočvara

Literární hlídka

Uničovský zlatý poklad

Pod stejným názvem s podtitulem *Nález mincí z počátku 17. století* vyšla exkluzivní monografie Filipa Hradila (Studio Trinity s.r.o., Olomouc 2015, 240 s.) o unikátním nález 352 zlatých mincí o váze cca 1,25 kg v roce 1911. Autor na základě archivního průzkumu podal zajímavé nálezové okolnosti pokladu i jeho moderní osudy. Byl nalezen na okraji města v cihelně, kdysi šibeničního vrchu. Jeho hodnota 734 moravských zlatých se rovnala hodnotě uničovského měšťanského domu, její majitel jistě patřil mezi městskou elitu. Na tak proskribované místo byl poklad ukryt při eskalaci politického a náboženského napětí v letech 1618-1620. Nejednalo se o typický rodinný poklad, ale o peněžní hotovost, kterou mohl hypoteticky ukrýt katolický šlechtic Štefan Winterberský z Habří, pokladník a účetní biskupských statků kardinála Ditrichštejna, jehož dukáty jsou v depotu obsaženy. Další hypotézou je, že je ukryt protestantský měšťan Daniel Hanousek, který roku 1620 zemřel.

Do dnešní doby se v numismatické sbírce Vlastivědného muzea v Olomouci zachovala polovina dukátů, tj. 177 ks, odkoupená od nálezce dělníka P. Petříka. Druhou polovinu obdržel majitel pozemku stavitel Z. Vodička, který bohužel neměl zájem o uchování mincí v muzeu... Kupodivu se tomuto nálezu nedostalo pozornosti, kterou by si zasloužil, nebyl odborně zpracován, ani vystaven. Autor podal zevrubný rozbor nálezů s řadou map, grafů, tabulek, např. i latinských opisů na mincích. Katalog postupuje podle jednotlivých zemí, každá mince je vyobrazena, popsána, opatřena metrologickými

údaji. Nejstarší mincí je dukát Zikmunda Lucemburského ražený do r. 1402, nejmladší dukáty nesou letopočet 1614. Složení pokladu je velice pestré, nás zajímá zastoupení Slezska: knížectví Minsterbersko-Olešnicko – 9 dukátů / zachováno 5 rychlebských ražeb 5 různých emitentů z let 1528-1565, Lehnicko-Břežsko-Volovsko – 1 dukát Jana Kristiána a Jiřího Rudolfa 1609, město Vratislav – 1 dukát za Maxmiliána II. 1574 a vratislavské biskupství – 6/3. Právě ty poslední 3 dochované lze označit za velmi vzácné, jde o dukáty biskupů Jakuba ze Salzy 1537, Baltazara z Promnice 1543 a Karla Habsburského 1611 – v jeho případě šlo původně o 4 ks, což je neobvyklé, protože mince byla ražena v malém nákladu. Autor z toho odvozuje, že majitel pokladu musel mít v letech 1611-1612 úzké vazby na finanční zdroje vratislavského biskupství. Ve studii najdeme i obecnou kapitulu o zlatých mincích v peněžním systému a komparaci se 78 hromadnými nálezy zlatých mincí na našem území v letech 1519-1648. Tato monografie si skutečně zaslouží naši mimořádnou pozornost.

Listování periodiky

Brněnský časopis Moravského zemského muzea **Folia numismatika** 29/2 z r. 2015 přinesl řadu článků o nálezech mincí v středoevropském prostoru. Slezsku se věnovali odborníci z vratislavské univerzity: Borys Paskiewicz v příspěvku *Henricus pauper, Wratislavia dives. Pieniądz średniowiecznego Wrocławia widziany z placu Nowy Targ* interpretuje nález 170 mincí z archeologického výzkumu prováděného na náměstí Nový trh; 152 bylo publikováno v archeologické zprávě a 18 našli hledači kovů ve vyvezené zemině a prodali je na internetu. Mince pocházejí ze dvou období, přelomem je rok 1261, kdy byla městu potvrzena městská práva. Ze staršího tu našli dva depoty brakteátů a denárů ukrytých před mongolským vpádem, z mladšího převládají naopak samostatně nacházené brakteáty, zejména vratislavské mince, které jsou z jiných lokalit takřka neznámé. Autor je popisuje a vyzobrazuje. České mince se zde našly až z doby po grošové reformě r. 1300, zajímavostí je, že polovina z deseti nalezených pražských grošů byly padělky. Paweł Duma pak popsal v článku *Cechy i liczmany odnalezione na pl. Nowy Targ we Wrocławiu* čtyři mosazné žetony nalezené na stejném místě, které mohly sloužit k počítání na počítadle nebo nahrazovat peníze při různých fiskálních operacích ve středověké Vratislavi. Žeton s orlem může být knížecí, s růží městské rady a s kravskou hlavou zřejmě nějakého obchodníka. Paweł Milejski v textu *Skarb groszy praskich Karola i oraz Wacława IV z Oleśnicy na tle znalezisk groszowych Wacława IV na Śląsku – analiza ilościowa i miejsc występowania* se na pozadí 30 nálezů pražských grošů Václava IV.

ve Slezsku (jednotlivé, malé i velké od 100 – 246 ks) zabývá nálezem 420 pražských grošů z Olešnice roku 2010 (z toho jen 5 ks Karla IV.) při opravě teplovodního potrubí. Musela to být podívaná, když se ze lžíce bagru vysypávající zeminu začaly sypat mince! Byly uloženy v dřevěné truhličce a ukryty mezi lety 1405-1411. Příčinou byly asi tehdejší nájezdy loupeživých rytířů nebo obavy konfiskace za vlády knížete Konrada VII. Bílého, který bojoval v bitvě u Grunwaldu na straně poražených křižáků.

Sběratelům se do rukou dostala první tři čísla zpravodaje ČNS pobočky Havířov (2015-2016) **Havířovský numismatik**. Pod redakcí pobočkového kronikáře Karla Čurdy a za spolupráce osvědčeného badatele Bohumila Kuchaře vznikla platforma pro doplňování starých, dosud neznámých účelových známek a medailí příslušného regionu. Druhým okruhem je registrace nových ražeb pobočky, zejména žetonů k životním výročí jejích členů: Václav Wojnar, Karel Čurda, Jindřich Pastrňák, Bohumil Kuchař, Petr Maďa, Jaroslav Uher a Josef Tůma. Z tzv. vyšší numismatiky se zde K. Čurda věnuje obrazové problematice malých grošů. Věřím, že po překonání dětských nemocí počítačového zpracování (zejména v typografii) si zpravodaj najde své čtenáře i nové dopisovatele, kteří se budou chtít podělit o svou zálibu s ostatními.

Zásluhou Petra Schimandla – **Numismatika Třinec** vycházejí přílohou jeho aukčních katalogů soupisové práce Zbigniewa Kalety věnované těšínskému mincování, konkrétně grešlím z let 1649-1655 a obolům z let 1650 až 1655. Autor vyšel nejen z dosavadní, a řekněme již historické, překonané literatury, ale sleduje i aukční katalogy a internetové portály Aukro a Allegro a vyhledává nové typy a jejich opisové varianty.

Časopis Slezského zemského muzea - Série B – vědy historické č. 3/2015 přinesl článek Ilony Matejko-Peterka *Obraz społecznego i gospodarczego życia na Śląsku w świetle medali i plakiet pochodzących z wystaw zorganizowanych w XIX i w 1. połowie XX w.* Autorka udělala pomyslnou inventuru muzejní sbírky a shromáždila medaile z regionálních výstav v Opavě, Těšíně, Jeseníku, Krnově, Vidnavě, Bílsku a Frýdku v letech 1874 až 1937. Všechny medaile jsou popsány, barevně vyobrazeny a v poznámkách navíc autorka odkazuje na existenci dalších exemplářů jak v literatuře, tak v dalších slezských regionálních muzeích, v nichž podnikla výzkum v rámci interního grantu SZM.

Jubilea, vzpomínky

Hold Vlastimilu Kočvarovi

Každý numismatik si pod pojmem holdování vybaví nádherné ražby k inauguračním panovníkům. Ale i my dodnes občas vzdáváme hold, oceňujeme jedince, kteří se zasloužili o obecné blaho. Česká numismatická společnost hodlá takto uctít Ing. Vlastimila Kočvaru, který odešel z funkce předsedy pobočky ČNS v Opavě.

Letošní osmdesátník Vlastimil Kočvara se narodil 12. dubna 1936 v rodině horníka v Bartovicích, kde navštěvoval obecnou školu. V roce 1947 začal studovat na ostravském reálném gymnáziu, po reformě školství přešel na střední školu ve Slezské Ostravě, kterou absolvoval v roce 1951. V letech 1951/52 se v Dolním Benešově vyučil soustružníkem kovů a poté absolvoval strojní průmyslovku v Opavě. Následovalo studium na Vysoké škole báňské v Ostravě završené v roce 1961.

Po ukončení studii přišel na umístěnku do Opavy a jako konstruktér důlních strojů pracoval do roku 1967 v opavském Ostroji. Poté přešel do školství a začal vyučovat na strojnické průmyslovce. Politická angažovanost v obrodném procesu mu vynesla přemístění na stavební učiliště a roku 1974 vyhazov ze školství. Vrátil se zpět do Ostroje, kde pracoval do roku 1990 jako zkušební technik. Po rehabilitaci v roce 1991 byl v podniku zaměstnán jako vedoucí útvaru výchovy a vzdělávání. V roce 1996 odešel do důchodu.

Toto pracovní curriculum vitae daleko překračují informace o mimo-

pracovních aktivitách Vlastimila Kočvary. K těm hlavním patří esperanto (byl předsedou Českého esperantského svazu a členem mezinárodního výboru v Rotterdamu), práce v Matici slezské (předseda opavského odboru až do jejího zániku 1972 a po obnovení v roce 1989 prošel řadou funkcí, v letech 2006-2014 byl předsedou ústředního výboru Matice slezské; redaktor Slezska, Zpravodaje Matice slezské a Vlastivědných listů), členství v Klubu českých turistů, Společnosti K. H. Máchy, Vlastivědné společnosti při Slezském zemském muzeu v Opavě, ve Svazu českých filatelistů a od roku 1979 v **České numismatické společnosti**.

V. Kočvara spolupracoval s MUDr. J. Kalusem a B. Vojtovičem, aktivními funkcionáři opavské pobočky, nejdříve jako prostý člen pobočky, o rok později člen výboru a od roku 1988 pak jako její předseda. V. Kočvara přivedl numismatickou pobočku jako kolektivního člena do Matice slezské, čímž má možnost prakticky bezplatně využívat prostory jejího Maticního domu v Opavě pro schůzování, má zde umístěnou rozsáhlou numismatickou knihovnu a může zde realizovat i další aktivity. Z nich jmenujme výstavu v Zámeckém muzeu v Kravačích ve Slezsku k 50. výročí pobočky (1998), obnovu Slezského numismatika (vychází dodnes 1x ročně), soupis ražeb opavského okresu (2000) či vydání několika medailí se slezskou tematikou. Takřka tři desetiletí ve vedení pobočky neprobíhala vždy hladce, změny ve společnosti se podepsaly např. na nezájmu mladých lidí o organizovanou činnost a pobočka i z těchto důvodů přestala dělat aukce, čímž přišla o finanční příjmy. Na druhé straně si musíme uvědomit, jaké úsilí musel V. Kočvara vynaložit, aby si pobočka udržela vysoký standart ediční činnosti! Vždyť mnohé pobočky pořádají pouze aukce... Je to dáno tím, že si jako mnohonásobný funkcionář s nebývalým nadhledem uvědomoval, že numismatika není jen soukromou zálibou, prostým sbíráním či dnes tak propagovanou investiční činností, ale především záležitostí kulturní v nejširším slova smyslu, zušlechťující estetické citění člověka a prohlubující jeho znalosti.

To V. Kočvara potvrzuje i vlastním sběratelským úsilím. Jako patriot sbírá slezské, především opavské ražby. A ve spojitosti s jeho dalšími zájmy ho zajímají ražby a medaile s bezručovskou a máchovskou tematikou a také artefakty se vztahem k českému divadlu.

Výbor pobočky ČNS v Opavě přeje jubilantovi do dalších let pevné zdraví, svěží mysl a radost z jeho zálib, aby nás jimi dále obdarovával.

Pokud není uvedeno jinak, je autorem K. Growka

Slezský numismatik nová řada, 19/2016

*Jako nepravidelný tisk vydává ČNS, pobočka Opava
Číslo dáno do tisku 1.11. 2016*

Adresa redakce:

*Česká numismatická společnost, pob. Opava, Matiční 2a, 746 01 Opava (www.cns-opava.cz)
Květoslav Growka (k.growka@je.archives.cz)*

Grafická úprava:

Filip Raif - www.poustr.cz